

Een jonge reuzenhaai *Cetorhinus maximus* in het strandwater te De Panne

Jan Haelters

Een haai tussen de baders!

Op 23 juli 2012, een mooie zomerdag, werd een ongeveer 2 meter lange haai gezien in het strandwater te De Panne. Het dier bevond zich zeer dicht bij de waterlijn tussen baders. De redders waren in eerste instantie terecht bezorgd, omdat niet duidelijk was welke haai het betrof. Omdat het dier zeer traag aan het zwemmen was, en geen enkele interesse vertoonde voor badgasten, werd geen uitgebreid alarm geslagen. Wel werd het dier constant vanuit een reddingsbootje in het oog gehouden. Je weet maar nooit. Dankzij de foto's genomen door strandredder Filip Jongbloet, was het dier de dagen erna niet uit de pers weg te slaan. Filip Jongbloet werd niet enkel overstelpt door regionale en nationale schrijvende en beeldende pers; ook Franse, Nederlandse en Duitse journalisten (Francetelevisions, NOS en WDR) zakten af naar het strand van De Panne, waar men "*aan een bloedbad ontsnapt was*". De referenties naar *Jaws* waren immers niet uit de lucht, en baders werden gevraagd of ze zich nog wel veilig voelden. Inmiddels hadden we echter kunnen vaststellen dat het helemaal niet om een gevaarlijke soort ging, maar om een piepjonge reuzenhaai *Cetorhinus maximus* (foto 1 en 2).

Foto 1: *Cetorhinus maximus* (foto: Filip Jongbloet)

Foto 2: '*Blimey – now that is an incentive to stay up on the paddle board*' (reactie: Emily Corcoran; foto: Filip Jongbloet)

Zeldzame soort in onze wateren

Reuzenhaaien komt wereldwijd voor in koude en gematigde zeeën en oceanen. Het zijn planktoneters die vaak aan het oppervlak gezien worden, rugvin boven water, terwijl ze zich aan het voeden zijn. Het lijkt wel alsof ze aan het zonnebaden zijn:

vandaar hun Engelse naam 'basking shark'. In de zuidelijke Noordzee zijn ze zeldzaam; minstens twee keer werd een exemplaar traag zwemmend aan de oppervlakte opgemerkt vanuit de lucht bij controle van de scheepvaart. De laatste keer was dat op 21 oktober 2011 in de buurt van de Bligh Bank. Op dezelfde dag werd in de buurt van de iets zuidelijker gelegen Thorntonbank ook een reuzenhaai opgemerkt (hetzelfde dier?) vanaf het onderzoeksschip Zeeleeuw; er werden foto's genomen van het dier door Tom Rappé.

Reuzenhaaien zijn wettelijk beschermd: gevangen dieren moeten onmiddellijk terug overboord gezet worden. Toch werden recent (in 2006 en 2007) nog exemplaren aangevoerd en aangeboden voor verkoop (Haelters & Mollen, 2007). In 2009 werden aan boord van een Belgisch vissersvaartuig een borstvin en rugvin van een volwassen reuzenhaai in beslag genomen: blijkbaar had men de rest van het dier gewoon overboord gegooit, levend of dood. Bij deze drie gevallen ging het om dieren die gevangen waren nabij de zuidwestelijke kust van het Verenigd Koninkrijk of in de Ierse Zee. In dat gebied komen ze plaatselijk en seizoenaal tamelijk algemeen voor, maar daarbij gaat het vooral om dieren van 3 tot 8 m lang. Kleinere dieren worden slechts uitzonderlijk gezien, en men weet weinig over hun levenswijze of de plaats van voorkomen – vandaar de interesse die de waarneming van De Panne opwekte bij haaienonderzoekers doorheen Europa.

Zeet jonge reuzenhaaien zelden gezien

Juveniele reuzenhaaien hebben een uitgesproken verlengde snuit, zoals ook op de foto's van het dier van De Panne te zien is. Deze verlenging, ook wel beschreven als een 'slappe wortel', zou helpen om plankton te geleiden tot in de mond, maar kan reeds bij ongeboren dieren een functie hebben: reuzenhaaien komen levend ter wereld (eierlevendbarend), en voeden zich in de baarmoeder mogelijk met een dikke soep onbevruichte eieren (oöfagie; Izawa & Shibata, 1993). Het aanhangsel komt niet voor bij volwassen haaien.

De reuzenhaai van De Panne was naar schatting 2 m lang. Voor de reuzenhaai is dat klein, piepklein. Naar de leeftijd van het dier is het gissen. Schattingen over de draagtijd variëren van 1 tot 3 jaar (Fishbase.org, geconsulteerd op 16/09/2012). In Noorwegen werd meer dan een halve eeuw geleden het enige gekende geval van een bijna voldragen vrouwtje gerapporteerd; het dier, gevangen tijdens de maand augustus, bracht na de vangst 5 levende jongen van naar schatting 1.5 tot 2 m lengte ter wereld (Sund, 1943). De kleinste reuzenhaai ooit gemeten (in de maand juli) in Noordwest-Europese wateren mat 1.64 m (Parker & Boeseman, 1954). Parker & Stott (1965) analyseerden de lengteverdeling van 93 gevangen reuzenhaaien. De kleinste haaien gevangen tijdens de late lente/vroege zomer hadden een gemiddelde lengte van 3.09 m, en tijdens de herfst-winter 3.52 m. Ze concludeerden dat de reuzenhaaien tijdens de herfst gemiddeld 43 cm gegroeid waren; Pauly (1978) concludeerde echter dat dit de groei was voor een volledig jaar. Op basis van bijkomende gegevens over zeer kleine

reuzenhaaien (een dier van 1.68 m en een dier van 1.8 m) concludeerden Parker & Stott dat reuzenhaaien van minder dan 2 m lang jonger zijn dan een jaar, en dat ze tijdens hun tweede zomer een gemiddelde lengte van ongeveer 3 m bereiken. Volgens een meer gesubstantieerde groeicurve opgesteld door Pauly (2002) voor reuzenhaaien van de Noordwest-Atlantische Oceaan zouden reuzenhaaien van 3 m lengte echter reeds 3 jaar oud zijn. Het dier van De Panne zou volgens de groeicurve van Pauly (2002), en op basis van een geschatte lengte van 2 m, minder dan 1 jaar of minder dan 2 jaar oud zijn.

Dankwoord

We danken Filip Jongbloet van harte voor het doorsturen van de vele mooie foto's van dit interessante dier.

Summary

A shark estimated at around 2 m in length was observed swimming in very shallow water at the coastal town of De Panne (Belgium) on 23 July 2012. Through the photographs provided by a lifeguard it could be identified as a juvenile basking shark *Cetorhinus maximus*. Basking sharks are very rare in Belgian waters, and observations of such small individuals are an extremely rare event anywhere.

Literatuur

- HAELTERS, J. & MOLLEN, F., 2007. Reuzenhaaien *Cetorhinus maximus* (Gunnerus, 1765) op de visveiling in België in 2006 en 2007. *De Strandvlo* 27(4): 94-102.
- IZAWA, K. & SHIBATA, T., 1993. A Young basking shark, *Cetorhinus maximus*, from Japan. *The Japanese Journal of Ichthyology* 40(2): 237-245.
- PARKER, H.W. & BOESEMANN, M., 1954. The basking shark *Cetorhinus maximus* in winter. *Proceedings of the Zoological Society of London*. 124(1): 185-194.
- PARKER, H.W. & STOTT, F.C., 1965. Age, size and vertebral calcification in the basking shark, *Cetorhinus maximus* (Gunnerus). *Zoologische Mededelingen* 40(34): 305-320.
- PAULY, D., 1978. A critique of some literature data on the growth, reproduction and mortality of the lamnid shark *Cetorhinus maximus* (Gunnerus). International Council for the Exploration of the Sea. Council Meeting 1978/H:17 Pelagic Fish Committee.
- PAULY, D., 2002. Growth and mortality of the basking shark *Cetorhinus maximus* and their implications for management of whale sharks *Rhincodon typus*. In: S.L. Fowler, T.M. Reed & F.A. Dipper (eds). *Elasmobranch Biodiversity, Conservation and Management*. Proceedings of the International Seminar and Workshop, Sabah, Malaysia, July 1997, p.199-208. IUCN Shark Specialist Group. Gland, Switzerland.
- SUND, O., 1943. Et brugdelbarsel. *Naturen* 67: 285-286.